

Huoltovarmuuden ja kokonaisturvallisuuden toimeenpanosuunnitelman päivitys

MYR esittely 9.4.26

Tiina Rajala, kehitysjohtaja

Miksi päivitys?

- Pohjois-Pohjanmaan huoltovarmuuden ja kokonaisturvallisuuden toimeenpanosuunnitelma 2024-2025 vaatii päivitystä muuttuneen geopolitiittisen ja turvallisuustilanteen vuoksi.
- Tässä suunnitelmassa määriteltiin myös keskeiset kehittämistoimet. Painopisteinä ovat **TKI-toiminnan vahvistaminen, elinkeinoelämän ja keskeisten toimialojen kehittäminen** sekä **ihmisten arjen sujuvuuden ja turvallisuuden varmistaminen**. Samat painopisteet ovat päivitetyssäkin versiossa
- Nyt laadittava toimeenpanosuunnitelma 2026-2027 tulee vastata muuttunutta toimintaympäristöä ja varmistaa, että toimenpiteet tukevat kokonaisvaltaisesti alueen turvallisuutta ja huoltovarmuutta.
- Tarkastelu suoritetaan aluekehittämisen näkökulmasta.
- Tänä esittelyssä on valmistelutyön aikana esille tunnistetut haasteet ja nämä siis käsittelevät havaittuja muutoksia viimeisen kahden vuoden aikana.

Tilannekuva - mitä on muuttunut ymmärryksessä ja lähtökohdissa

Uudet ja vahvistuneet havainnot

- **Turvallisuusympäristön muutos nähdään pysyvänä**, ei väliaikaisena poikkeamana
→ geopoliittinen epävarmuus, hybridi- ja kyberuhat sekä pitkät kriisit oletustilana.
- **Siirtymä häiriötilanteista pitkäkestoisiin kriiseihin**
→ yhteiskunta ei palaudu nopeasti normaaliin, vaan toimii vajaassa tilassa pitkään.
- **Järjestelmien keskinäisriippuvuus tunnistetaan aiempaa selvemmin**
→ energia, vesi, ruoka, liikenne, terveys ja data muodostavat ketjuja, joissa yhden osan häiriö kaataa muita.
- **Kyberuhat nousevat keskeiseksi riskiksi myös normaalioloissa**
→ ei vain kriisiajan ilmiö, vaan arjen toimintakykyä heikentävä tekijä.
- **Paikallinen toimintakyky korostuu**
→ kaikki kriisit realisoituvat lopulta kuntatasolla; tilannekuvan kokoaminen ja käytännön toiminta tapahtuvat paikallisesti.
- **Henkinen kriisinkestävyys ja luottamus osaksi tilannekuvaa**
→ yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen jaksaminen nähdään turvallisuuden edellytyksenä.

TKI-toiminta – uudet painotukset ja toimintalogiikka

Keskeiset uudet linjaukset

- **Siirtymä varautumisesta aktiiviseen resilienssiin**
→ huoltovarmuutta rakennetaan normaaliajan TKI-toiminnassa, ei erillisissä kriisihankkeissa.
- **Järjestelmätason resilienssi TKI-toiminnan ydintavoitteeksi**
→ fokus yksittäisistä teknologioista kokonaisuuksiin (energia–ruoka–vesi–liikenne–terveys–data).
- **Hajautetut, paikalliset ja modulaariset ratkaisut TKI-toiminnan prioriteetiksi**
→ ratkaisut, jotka toimivat myös verkon ulkopuolella ja poikkeusoloissa.
- **Kaksoiskäyttöisyys (dual use) läpileikkaavaksi TKI-periaatteeksi**
→ sama ratkaisu tuottaa arvoa normaalioloissa ja vahvistaa kriisinsietokykyä.
Erityisesti:
 - drone- ja robottiteknologiat
 - energia- ja logistiikkaratkaisut
 - kyberfyysiset järjestelmät
- **Kyberturvallisuus integroidaan kaikkeen kriittiseen TKI-toimintaan**
→ ei erillinen teema, vaan osa kaikkia infrastruktuuriratkaisuja.
- **Nopeat kokeilut ja pilotointi keskiöön**
→ pullonkaulat tunnistetaan ja ratkaisuja testataan ennen kriisiä.
- **TKI-toiminnan kytkentä EU- ja NATO-rakenteisiin vahvistuu**
→ yhteensopivuus, osaamisvaatimukset ja rahoituslogiikka huomioidaan jo kehitysvaiheessa.

Elinkeinoelämä – roolin muutos ja uudet vaatimukset

Uudet ja selkeytyneet näkökulmat

- Elinkeinoelämä nähdään huoltovarmuuden ydinrakenteena, ei vain sidosryhmänä
→ yritykset toimivat kehittäjinä, integraattoreina ja toimeenpanijoina.
- Taloudellinen kannattavuus tunnistetaan turvallisuuskysymykseksi
→ heikosti kannattava yritys ei ole kriisinkestävä.
- Yritykset mukaan varautumiseen jo suunnitteluvaiheessa
→ ei vasta kriisitilanteessa tai viranomaisohjauksessa.
- Toimitusketjujen hajauttaminen ja alueellinen omavaraisuus korostuvat
→ riippuvuuksien vähentäminen ja vaihtoehtoisten ratkaisujen rakentaminen.
- Paikallinen tuotanto ja osaaminen strategiseksi vahvuudeksi
→ erityisesti energia, elintarvikehuolto, vesihuolto ja logistiikka.
- Kuntien ja yritysten yhteistyö korostuu käytännön toimintakyvyn varmistamisessa
→ harjoittelu, yhteinen tilannekuva ja selkeät vastuut.
- Kaksoiskäyttö avaa elinkeinoelämälle uusia kasvumahdollisuuksia
→ turvallisuus ja elinvoima eivät ole ristiriidassa, vaan tukevat toisiaan.

Ihmisten turvallinen ja sujuva arki

Päivitystyössä tunnistetut haasteet

- Hyvinvointi jakautuu entistä selvemmin eri ihmisryhmien ja alueiden välillä.
- Yhteiskunnan näkymättömän selkärangan murentuminen: Nuorten usko tulevaisuuteen on heikentynyt.
- Lasten määrän väheneminen: entistä tärkeämpää huolehtia lasten ja nuorten hyvinvoinnista sekä heidän kyvystään selvitä vaikeuksista.
- Mielen terveyden ongelmien ja uupumuksen lisääntyminen. Mielen terveysongelmat ovat yleisiä erityisesti nuorten keskuudessa, ja hoitojonot ovat pidemmät kuin muualla Suomessa.
- Ikäihmisten turvattomuuden tunteen lisääntyminen.
- Kulttuurissa ja asenteissa ylikorostuneen yksilöllisyyden lisääntyminen.

Ihmisten turvallinen ja sujuva arki

Uudet näkökulmat: Yhteisöt, osallisuus ja yhteistyö

- Hyödynnetään paikallisyhteisöjen omia keinoja parantaa turvallisuutta ja vahvistetaan yhteisöllistä varautumista. Rakennetaan arjen yhteisöllisiä turvamalleja ja otetaan hyvät käytännöt käyttöön.
- Osallistetaan kuntalaiset turvallisuussuunnitteluun ja tuetaan omaa varautumista.
- Perustetaan joka kuntaan kyläneuvosto asukkaiden vaikutusmahdollisuuksien ja varautumisen vahvistamiseksi.
- Kohdellaan yhteisöjä julkisen sektorin tasaveroisina kumppaneina ja vahvistetaan alueidentiteettiä.
- Selkeytetään kunnan ja järjestöjen yhteistyö sekä lisätään luottamusta toimijoiden välillä.

Ihmisten turvallinen ja sujuva arki

Uudet näkökulmat

- Kulttuurialan varautumisuunnitelmien laatiminen sekä kulttuuripalveluiden ja osallistumisen kulttuuriin varmistaminen kaikissa tilanteissa.
- Kulttuuriomaisuuden suojeleminen osana kokonaisvaltaista kriisinhallintaa.
- Digitaalinen turvallisuus: kyberturvallisuuden ja tietoturvan vahvistaminen.
- Kriisitilanteet: kriisiviestinnän ja kriisityöryhmän toiminta varmistettava.
- Yleisen lukutaidon, kriittisen medialukutaidon, dialogisuuden vahvistaminen.
- Ennaltaehkäisevän hyvinvointi- ja turvallisuustyön vahvistaminen.

Tiivistetyt päätelmät

Uusien aineiston mukaan painopiste siirtyy rakenteellisesta varautumisesta kohti dynaamista, kokeilevaa ja normaaliaikaan integroitua kokonaisturvallisuutta, jossa:

- Tilannekuvan perusta on jatkuvassa toimintakyvyssä ja henkisessä resilienssissä.
- TKI-toiminta rakentaa resilienssiä käytännön toimintatapojen kautta.
- Elinkeinoelämä on huoltovarmuuden aktiivinen toimeenpanon moottori.
- Ihmisen sujuva ja turvallinen arki: resilienssi ei ole vain yksilön tai viranomaisten asia. Nyt nähdään, että yhteisöillä on yhtä tärkeä rooli yksilöiden ja viranomaisten välissä.

Päivitystyön eteneminen

- Webinaarit oli maaliskuussa (4 kpl)
- Työryhmille esittelyt ja evästyskeskustelut maaliskuussa (MYRS, MYR, elinvoimaryhmä, elintarviketalous)
- Kunnille kommenteille huhtikuussa
- Yhteenveto toukokuussa
- Maakuntahallituksen hyväksyntä touko/kesäkuussa 2026

Kiitos!

